

ποτε δὲ ἐν ταῖς ἀνωτέραις καὶ μάλιστα ἐν τῇ Γ' καὶ Δ'. Ὑπάρχουσι μάλιστα οἱ φρονοῦντες ὅτι οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Α' τάξει πρέπει νὰ ἐπιτρέπῃται ἡ διδασκαλία μύθων. Ἐνῶ δὲ κατὰ ταῦτα ὤφειλε καὶ ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου, προκειμένου περὶ ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῆς Γ' τάξεως, ἢ μηδένα μῦθον νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῷ, ἢ ὅτι ἐλαχίστους, οὗτος τὸνναντίον 40 ὅλας παραγράφους ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν 72 ἀπετέλεσεν ἀποκλειστικῶς ἐκ μύθων Αἰσωπειῶν τῶν πλείστων, ὥστε τὸ εἰς τὸν διαγωνισμόν ὑποβληθὲν βιβλίον αὐτοῦ νὰ ὁμοιάζῃ μᾶλλον πρὸς συλλογὴν Αἰσωπειῶν μύθων ἢ πρὸς Ἀναγνωσματάριον τῆς Γ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν τῷ Ἀναγνωσματαρίῳ τῆς Γ' τάξεως τοῦ κ. Χ. Παπαμάρκου σημειοῦνται μόνον τρεῖς καὶ εἴκοσιν (23) Αἰσώπειοι μῦθοι· εἰς τούτους ὅμως πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ ὁ τῆς § 19 «Λάρος καὶ ἰέραξ» καὶ ὁ τῆς 51^{ης} «Γάται καὶ ποντικοὶ» καὶ ὁ τῆς 54^{ης} «Πετεῖνοι», οἵτινες εἶνε καὶ οὗτοι ἐκ τῶν Αἰσωπειῶν μύθων, δὲν σημειοῦνται ὅμως ὑπὸ τοῦ κ. Παπαμάρκου ὡς τοιοῦτοι. Ἐπίσης εἰς τοὺς Αἰσώπειους μύθους ὀφείλομεν νὰ καταλέξωμεν καὶ τὸ ὑπὸ § 6 ποίημα «ὁ ζίζηκας καὶ τὸ μυρμηκί» καθὼς καὶ πέντε ἄλλα προσέτι ποιήματα τὰ ὑπὸ § 34, 46, 48, 52 καὶ 82, τὰ ἐπιγραφόμενα·

«Τράγος καὶ ἀλώπηξ».

«Ὄνος φέρων λεοντῆν».

«Ὄνος φέρων εἰκόνα».

«Βάτραχος».

«Ἡ θάλασσα καὶ τὰ ποτάμια»· διότι οὔτε τὸ μέτρον, οὔτε ἡ ὁμοιοκαταληξία συνιστᾷ τὸν μῦθον, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω 32 ὄλων Αἰσωπειῶν μύθων περιέχει τὸ Ἀναγνωσματάριον καὶ 8 ἔτι μὴ Αἰσώπειους τοὺς ἑξῆς :

§ 1. Τὰ ὀκνηρὰ παιδιά.

§ 7. Τὰ δύο ἄροτρα.

§ 9. Αἱ καρακάξαι καὶ ἡ στάμνα.

§ 10. Τὸ καλὸν παιδίον.

§ 15. Ὁ πίθηκος.

§ 20. Ὁ γλᾶρος.

§ 55. Οἱ στάχυες τοῦ σίτου.

§ 83. Ἡ καλὴ συναναστροφή.

Ὅστε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ Ἀναγνωσματαρίῳ τούτῳ περιεχομένων ἐν συνόλῳ μύθων ἀνέρχεται εἰς 40.

Ἡ ὑπερβολικὴ δὲ αὕτη κατάχρησις μύθων ἐν Ἀναγνωσματαρίῳ τῆς Γ' τάξεως ἀποτελεῖ ἀσυγχώρητον παιδαγωγικὸν σφάλμα καὶ οὐσιωδεδστάτην ἐλλειψίν τοῦ βιβλίου».

Ψεύδη μικρὰ καὶ μεγάλα καὶ κακοήθεια μόνον μεγίστη.

Α' **Ψεύδη μικρὰ.**— 1) «Αἱ γάται καὶ οἱ ποντικοὶ» δὲν εἶνε Αἰσώπειος μῦθος. Εἶνε ὁ μῦθος «Die kluge Versammlung τοῦ Curtmann, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ ἐν τῷ ἀναγνωσματαρίῳ τοῦ Wirth καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν διευθυντῶν τῆς Λειψίας, ἢ τοῦ Bran-

dauer, ως πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ ἐν τῷ ἀναγνωσματάρῳ τοῦ Niedergesäss 1).

2) «Τὸ καλὸν παιδίον» καὶ «τὰ ὀκνηρὰ παιδιά) 2) δὲν εἶνε μῦθοι οὔτε Αἰσώπειοι οὔτε μὴ Αἰσώπειοι. Τὰ τοιαῦτα πνευματικὰ προϊόντα δὲν λέγονται μῦθοι, λέγονται «παραβολαὶ» (Parabeln) 3).

3) «Ὁ γλάρος», «ἡ θάλασσα καὶ τὰ ποτάμια» καὶ «ἡ καλὴ συναναστροφή» δὲν εἶνε μῦθοι οὔτε Αἰσώπειοι οὔτε μὴ Αἰσώπειοι. Εἶνε ἔμμετροι παραβολαὶ χαριέσταται καὶ διδακτικώταται τῶν κ. κ. Δαμιανοῦ, Δροσίνῃ καὶ Βυζαντίου, ἐκ τῶν εὐωδιστάτων τοῦ ἡμετέρου ποιητικοῦ Παρνασσοῦ ἀνθέων.

Β'. Ψεύδη μεγάλα. — 1) «Χρῆσις ἐκλεκτῶν μύθων πρὸς διδασκαλίαν ἐπιτρέπεται, ως γνωστὸν, μόνον ἐν τῇ κατωτάτῃ τάξει τῶν δημοτικῶν σχολείων οὐδέποτε δὲ ἐν ταῖς ἀνωτέραις καὶ μάλιστα ἐν τῇ Γ' καὶ Δ', λέγουσιν.

Ἐντροπή! Ὁ ἡμέτερος ὀργανικὸς νόμος τοῦ διοργανισμοῦ τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως διατάσσει ῥητῶς τὴν διδασκαλίαν τῶν Αἰσωπειῶν μύθων. Ἐν ἔτει 1895 μάλιστα κατὰ τὸν τελεσθέντα τότε διαγωνισμὸν τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἐβραβεύθη ἡ Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια τοῦ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου περιέχουσα 48 Αἰσωπειοὺς μύθους 4). Ἡ τοῦ ἡμετέρου Ὑπουργείου προκήρυξις περὶ διαγωνισμοῦ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως διατάσσει ῥητῶς τὴν ἀναγραφὴν Αἰσωπειῶν μύθων.

Πάντα καὶ τὰ 30 Ἀναγνωσματάρια, ἅτινα ἔχω ὑπ' ὄψιν, Πρωσ-

1) *Wirth*, Deutsches Lesebuch für höhere Töchterschulen I Theil, I Cur- sus, 3 Aufl. 1887, σελ. 19, ἀριθ. 31. — Deutsches Lesebuch für mehrklassige Schulen, herausg. von einer Kommission der Schuldirektoren Leipzigs, Erste Stufe, Leipzig, 1883, σελ. 112, ἀριθ. 172. — *Niedergesäss*, Deutsches Lese- buch, 2, Schuljahr, 42 Auflage, Wien 1892, σελ. 62, ἀριθ. 82.

2) Χ. Παπαμάρκου ἐγκριθὲν ἀναγνωσμ. τῆς τρίτης τάξ. σελ. 13 καὶ σελ. 3.

3) Ἀριστοτέλης, Ῥητορικὴ 1393, α, 27: Παραδειγμάτων δὲ εἶδη δύο· ἐν μὲν γάρ ἐστι παραδείγματος εἶδος τὸ λέγειν πράγματα προγεγενημένα, ἐν δὲ τὸ αὐτὸν ποιεῖν· τούτου δ' ἐν μὲν παραβολή, ἐν δὲ λόγος, οἷον οἱ Αἰσώπειοι καὶ οἱ Λιβυκοί. — Τὴν διάκρισιν τῶν δύο τούτων ἐννοιῶν συγχεομένων συνήθως ἐναργέστατα ἐκθέτει ὁ Lessing ἐν τῇ μονογραφίᾳ αὐτοῦ *Abhandlungen über die Fabel*, ἐκδ. Λειψίας 1854, τ. 4, σελ. 270-273. Ἴδε καὶ παραδείγματα παραβολῆς αὐτόθ. σελ. 266-270.

4) Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τῇ Α' τάξει τῶν Ἑλληνικῶν σχο- λείων μαθητευόντων ὑπὸ Γ. Α. Παπαβασιλείου βραβευθεῖσα ἐν τῷ διαγωνισμῷ τῶν διδακτικῶν βιβλίων κατὰ τὸν ΒΡΛ' νόμον, ἐκδ. ἐβδόμη 1895.

σικά, Βαυαρικά, Σαξωνικά, Ἑλβετικά, Αὐστριακὰ κτλ. πάντα ἀνεξαιρέτως ἀπὸ τῆς Β' τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μέχρι τῆς Η'. καὶ ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως τῶν ἀνωτέρων Παρθεναγωγείων μέχρι τῆς ἀνωτάτης, καὶ ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως τῶν ἀστικῶν σχολείων (Bürgerschule) μέχρι τῆς ἀνωτάτης, καὶ ἀπὸ τῆς κατωτάτης τῶν Διδασκαλείων μέχρι τῆς ἀνωτάτης, πάντα περιλαμβάνουσιν ἀπὸ 2 - 122 μύθους, Αἰσωπείους καὶ μὴ, πάντα ἀνεξαιρέτως 1).

1) 1) Deutsches Lesebuch für das Bedürfnis oberfränkischer Volksschulen, München, I Theil, μύθους 9, ὧν 1 Αἰσώπειος.— 2) Deuts. L. für die Unterklasse der bayrischen Volksschulen, München, μύθους 4, πάντας Αἰσωπείους.— 3) Förster, Les. für die Mittelklasse der Elementarschulen in Elsass-Lothringen 1894, μύθους 9, ὧν οἱ 7 Αἰσώπειοι.— 4) Clemen, D. L. für Bürgerschulen und unter. Klassen höherer Lehranstalten, I Theil 1894— τὸ II τμήμα ἐπιγράφεται Fabeln, Parabeln und Märchen σελ. 51 - 93, ἀπὸ ἀρ. 54 - 113, 59 μῦθοι, ὧν 9 Αἰσώπειοι.— 5) Haesters, Les. für die Mittelk. kath. Volks, Μῦθ. 19.— 6) Haesters-Richter, Deut. Les. f. die Mittelk. der Volkss. 1894, Μῦθ. 14. Παραμύθια 13.— 27.— 7) Haesters-Richter, für die Oberklassen 1894, Μῦθ. 6, Αἰσώπ. 1, Märchen 1.— 8) Sarlach-Haupt (Prov. Sachsen) 1893, Μῦθ. 19, Αἰσώπ. 4 (ἀρ. 23, 291, 388-417).— 9) Mair, t. d. V. Oestreichs I Theil, Μῦθοι 8, ὧν οἱ 5 Αἰσώπειοι (ἀρ. 84, 89, 114, 146, 154), Παραμύθια 2, Παραβολαὶ 13. II Theil. Παραμ. 1. Παραβολαὶ 2. Μῦθοι 8, ὧν Αἰσώπειοι οἱ ὑπ' ἀρ. 10, 23, 112, 131) — Αὐτόθι III Theil (IV Klasse) Παραβολ. 1. Παραμύθια 4. Μῦθοι 3, πάντες Αἰσώπειοι (ἀρ. 8. 37. 88).— αὐτόθι IV Theil (V Klasse) Παραμ. 4. Μῦθοι 4.— 10) Τοῦ αὐτοῦ für die Bürgerschulen 1894, I Theil Fabeln und Parabeln, κεφάλαιον ὅλον Märchen, Sagen, Legenden (Αἰσώπ. μῦθ. ὑπ' ἀριθ. 37). αὐτόθι II Theil: Fabeln-Parabeln, 12 κεφ. (Αἰσώπειοι ἀρ. 17. 114) Mythen, Sagen, Märchen-Legenden 15 τὸ ὅλον.— Αὐτόθι III Theil Μῦθ. 4.— 11) Gabriel-Supprian Ausg. B, I. Mittelstufe, 1894: Sagen 7. Legenden 1, Parabeln 18, Märchen 15, Μῦθοι 12 (Αἰσώπ. ἀρ. 29. 95. 97. 136. 153. 184. 188. 201. 229. 251) = 53 — Αὐτόθι II Theil, Oberstufe, Sagen 3, Märchen 3, Fabeln 9 (Αἰσώπ. ἀρ. 9. 27).— 12) Gabriel-Supprian D. L. f. V. Ausgabe A in einem Bande 1893, Sage 5, Märchen 7, Μῦθοι 15, (Αἰσώπειοι ἀρ. 12. 13. 20. 23. 39. 62. 92. 142. 164) = 27. 13) Gabriel-Supprian, Kinderfreund, 1894. Ausg. C. Sagen 7, Legenden 2, Märchen 8, Μῦθοι 14 (Αἰσώπ. ἀρ. 119, 123, 126, 137, 155, 182, 209, 207, 249) — 14) Flügge Zweites Lesebuch, 48 Aufl. 1894. Märchen 7, Μῦθοι 7 (Αἰσ. ἀρ. 16).— 15) Keck, Norddeutsches Leseb. 19 ἔκδ. 1890, Μῦθ. 7 (Αἰσ. ἀρ. 51, 54, 91, 92, 95), Märchen 5, παραβ. 2, Μυθώδη 4 = 18.— 16) Hirts-Bock, II. Theil für die Mittel und Oberstufe 1892. Märchen 7, Μῦθοι 10 (Αἰσ. σελ. 4, 5, 407, 438).— 17) D. L. für mehrklassig. Schule v. einer Kommission der Schuldirektoren Leipzigs, I Stufe, 1893. Märchen 6, μυθώδη 5, Μῦθος 22 (ὧν Αἰσ. ἀρ. 72, 107, 162, 168, 183, 186, 243).— Αὐτόθ. II Stufe (3 καὶ 4 τάξ.): Legenden 1, Märchen 12, Μῦθοι 29, ὧν Αἰσώπ. οἱ ὑπ' ἀριθ. 33, 41, 61, 86, 88, 89, 93, 94, 95, 97, 99, 102, 103, 104, 108), ἴδιον ὅλον κεφάλαιον « Märchen » σ. 49-77,

2. «Υπάρχουσι μάλιστα οἱ φρονοῦντες ὅτι οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Α'. τάξει πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται ἡ διδασκαλία μύθων», λέγουσιν.

Ψεῦδος! Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ μέγας τῆς Γερμανίας φιλόσοφος Wolf, δι' ἐνθουσιωδῶν λόγων ἐξῆρε τὴν μεγίστην ἠθικὴν ὠφέλειαν, ἣν παρέχουσιν τοῖς φιλομαθοῦσιν οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ ὁμογνωμονῶν αὐτῶ μέγας Lessing ἐξῆρε τὴν μεγίστην διανοητικὴν ὠφέλειαν, ἣν παρέχουσιν οὗτοι 1), πάντες οἱ

ἴδιον ὄλον κεφάλ. Fabeln, σελ. 77-87. — 18) *Welzel-Schumann*, *Ausg. A*, 1894, I Theil. Märchen 12, Μῦθοι 16 (ὧν Αἰσώπ. II, ἀρ. 71, 96, 97, 102, 106, 114, 125) = 28. **Αὐτόθι**, II Theil 1891. Märchen 4, Μῦθοι 4, (Αἰσ. 82, 83, 94). — 19) *Erkelenz D. L. für höhere Mädchenschulen*, I Theil 1891, 2 καὶ 3 Schulj. Märchen 47, Μῦθοι 9 (Αἰσ. σελ. 24) = 56. — 20) *Bumüller-Schuster*, *Drittes Schuljahr*, 7 Aufl. 1890. Sagen 1, Märchen 2, Μῦθοι 2 (Αἰσ. ἀρ. 62, 105). — 21) *Brünnert*, *Erstes Schul- und Bildungsbuch*, zweite Abtheilung, 17 Aufl. 1889. Märchen 3, μυθώδη 2, Fabeln 18 (Αἰσ. σελ. 98, σελ. 68) — αὐτόθ. *Zweites Schulbuch für Mittelklassen* 1893: Märchen 2, Fabeln 19, (Αἰσώπ. ἀρ. 47, 49, 191, 223). — 22) *Niedergesäss*, 2 Schuljahr, 42 Aufl. Παραμύθια 4, μυθώδη 4, Μῦθοι 16 (Αἰσ. ἀρ. 30, 44) — 3 Schuljahr, 38 Aufl. Sagen 2, Märchen 4, Μῦθοι 8 — (Αἰσ. ἀρ. 20, 33) = 14. — 23) Τοῦ αὐτοῦ D. L. für *Bürgerschulen* 27 Aufl. 1894, I Classe, Μῦθοι 3. — Τοῦ αὐτοῦ II Classe Märchen, 1, Parabeln 1, Μῦθοι 12 (Αἰσ. ἀρ. 21) = 14. — Τοῦ αὐτοῦ III Classe 11 Aufl. 1892 μ. 17 (Αἰσ. σελ. 29). — 24) *Hansen*, D. L. I Theil, 21 Aufl. 1886. Märchen 27, μυθώδη, 15, Μῦθοι 20 (Αἰσ. ἀρ. 26, 35, 37, 46, 75, 112, 206) = 62. — Τοῦ αὐτοῦ II Theil, 21 Auflage Märchen 6, Μῦθ. 21, (Αἰσ. ἀρ. 3, 5, 14, 41, 191, 192) = 27. — 25) *Wirth* D. L. für höhere Töchtereschulen, I Theil, I Cursus, Aufl. 3, 1878. Märchen 7, Μῦθοι 10, (Αἰσ. ἀρ. 16, 80) = 16 — II Theil, II Cursus, Märchen 3 Μῦθοι 4. — Τοῦ αὐτοῦ III Theil, I Cursus, 4 Aufl. 1879. Märchen 4, Μῦθοι 7 (Αἰσ. ἀρ. 36). — IV Theil μ. I. V Theil 2. — 26) *Ch. Schmid*, *Kurze Erzählungen* München (Αἰσ. μῦθοι 2, 28, σ. 92. 3, 42, σ. 168. 4, 14 σ. 197. 27) *Böckler-Fritz*, D. L. für die *Mittelstufe* der Volksschul. 1874. Παραμύθια 9, μῦθοι 27, (Αἰσώπειοι 10. σελ. 36. 38. 56. 71. 72. 83. 86. 87. 87. 153) ὅ ἐστι ἀπὸ σελ. 20 - 87 κατὰ συνέχειαν καὶ εἶτα σποραδικῶς — τοῦ αὐτοῦ für die *Oberstufe* 1873, Märchen 6, Μῦθοι 12, = 18. — 28) *Engelien-Fechner* *Ausg. B*. I Theil, 1874. Μῦθοι 31 (Αἰσώπ. 13 : σελ. 4. 5. 6. 6. 7. 9. 10. 11. 12. 13. 19. 22. 32. 33. 38. 40. 41). — II Theil, Μῦθ. 7 (Αἰσ. σελ. 9) — III Theil, Μῦθ. 2. — 29) *Sostmann*, D. L. für Mittelklassen der *Bürgerschulen* und *Oberklassen* der Volksschulen, Jena, 1864. Μῦθοι 37 ὧν οἱ 28 Αἰσώπειοι) πρὸς δὲ καὶ 35 πεζὰ καὶ ἔμμετρα μυθικοῦ περιεχομένου ἀπὸ σελ. 112-177, τὸ ὄλον 122. — 30) *Kehr-Kriebitsch*, *Lesebuch für deutsche Lehrerbildungsaustalten*, Gotha, 1874, I Band, μῦθοι 31. II Band, μῦθοι 20. III Band 7. IV. Band περὶ τῶν μύθων σελ. 91-96 καὶ σελ. 206 κέξ.

Κριταὶ εὐορκοὶ, πεπαιδευμένοι καὶ φιλαλήθεις!

1) Lessing, *Abhandlungen über die Fabel* 1759, ἔκδ. Λειψίας 1854, τόμ 4, σελ. 309 — 314, ἐνθα καὶ ἡ μνημονευθεῖσα γνώμη τοῦ Wolf.

ὅπως οὖν λόγου ἄξιοι ἐν Γερμανίᾳ θεωρητικοί τε καὶ πρακτικοί παιδαγωγοὶ ἀποφαίνονται ὑπὲρ τῆς σπουδαίας παιδευτικῆς δυνάμεως τῶν μύθων, πάντες λέγω, πλὴν τῶν κατὰ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος γενομένων φιλανθρωπιστῶν, οἵτινες ἀλογίστως καὶ ἀταλαιπώρως παρὰ τοῦ Ῥουσσῶ παραλαβόντες τὴν πρὸς τοὺς μύθους ἐκδηλωθεῖσάν ποτε ἀπαρέσκεϊαν αὐτοῦ 1), ἐπεβάλλοντο νὰ διαδώσωσιν αὐτὴν καὶ εἰς Γερμανίαν. Ἄλλ' ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ ἐν τούτῳ ἀπέτυχον οἱ κενρακταὶ καὶ κοῦφοι οὗτοι φιλανθρωπισταὶ 2).

Οὐδεὶς τῶν ὅπως οὖν διαπεφημισμένων ἐπὶ παιδαγωγικῇ σοφίᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ ἐν Γερμανίᾳ ἀποφαίνεται κατὰ τῶν Αἰσωπειῶν μύθων. Οὐδεὶς. Ἄλλὰ πᾶν τούναντίον· ὁ Ziller 3), ὁ Schwarz, ὁ Curtman 4), ὁ Palmer 5), ὁ Kehr 6), ὁ Fechner 7), ὁ Hugo Weber 8), ὁ Klauwell 9), ὁ Böhme 10), ὁ Lüben 11), ὁ Knauss 12),

1) Ὁ Ῥουσσῶ ἀντεπεξερχόμενος κατὰ τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ ἀλόγου ἀποστοματισμοῦ τῶν μύθων τοῦ Lafontain ἀναλύει ἓνα τούτων «κόραξ καὶ ἀλώπηξ», καὶ εὐρίσκων αὐτὸν διὰ τὰ παιδάρια δυσνόητον ἐν τοῖς πλείστοις ἀποφαίνεται ὅτι «οἱ μῦθοι μόνον εἰς τοὺς ἡλικιωμένους δύνανται νὰ εἶνε ὠφέλιμοι». Ἡ πολεμικὴ του φαίνεται ὅτι κατευθύνεται μᾶλλον κατὰ τῶν κομφειῶν καὶ τῶν περιτεχνήσεων τοῦ Lafontain ἢ κατὰ τῶν μύθων αὐτῶν ἐν γένει. Ἰδ. Rouseau Emil ἐν τῇ Pädagogische Bibliothek von Richter, τόμ. 7, ἔκδ. 2, ἔτ. 1875, σελ. 134 - 140.

2) Rein, Das erste Schuljahr, dritte Aulag. 1885, σελ. 60.

3) Ziller, Grundlegung zur Lehre vom erziehenden Unterricht, ἔτ. 1865, A, § 5, σελ. 130, σημ. 5. B, § 19, σελ. 428.

4) Schwarz-Curtmann, Lehrbuch des Unterrichts, ἔκδ. 7, ἔτ. 1866, τόμ. 1, σελ. 225.

5) Palmer, Evangelische Pädagogik, ἔκδ. 4, ἔτ. 1869, σελ. 374 καὶ ἐν τῇ ὑποσελ. σημ.

6) Kehr, die Praxis der Volksschule, ἔκδ. 6, ἔτ. 1873, σελ. 137, Lehrstoff für Classe I.— Der deutsche Sprachunterricht im ersten Schuljahre v. Kehr und Schlimbach, ἔτ. 1882, σελ. 118, 165, 170, 180, 197, 198, 200 - 201, 207, 224, 229, 228 - 239.

7) Fechner, Der erste Leseunterricht, ἔκδ. 2, ἔτ. 1878, σελ. 111.

8) Hugo Weber, Die Pflege nationaler Bildung, Leipzig, σελ. 87 περὶ τὸ τέλος.

9) Klauwell, das erste Schuljahr, ἔκδ. 6, ἔτ. 1883, σελ. 172 - 190.

10) Böhme, Auleitung zum Leseunterricht, ἔκδ. 8, ἔτ. 1882, σελ. 25 καὶ ἐν τῇ ὑποσελ. σημ. αὐτόθι.

11) Lüben, Grundsätze und Lehrgänge, ἔκδ. 4, Leipzig 1874, σελ. 12, ἐν ἀρχῇ.

12) Knauss, Das erste Schuljahr, ἔκδ. 4, Stuttgart 1878, σελ. 63, 177, 217.

ὁ Veesenmeyer 1), συνιστῶσιν αὐτοὺς ὡς παιδευτικὸν μέσον πάσης τιμῆς ἄξιον, οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι Ἀλφαθηταριογράφοι πάντες — τοῦλάχιστον οἱ ὑπερτριάκοντα οὓς ἔχω ὑπ' ὄψιν — Πρῶσσοι, Σάξωνες, Βαυαροί, Βυρτεμβέργιοι, Ἑλβετοί, Αὐστριακοὶ τιμῶσιν αὐτοὺς οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν ὁμοεθνῶν αὐτῶν παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν 2).

1) Weesenmeyer, Encyclopädie des gesammten Erziehungs = und Unterrichts wesens v. Schmid, ἐκδ. 2, ἔτος 1881, τόμ. 4, σελ. 852, 857, 860.

2) *Armstropp-Hegener*, I Theil, 14 Aufl. Märchen 2, Mῦθοι 2, (Αἰσώπ. ἀρ. 6. σελ. 40. σελ. 45, ἀρ. 20). — 2) *Bauer - Schreibmüller*, 23 Aufl. Mῦθοι 6. (Αἰσ. ἀρ. 8, σελ. 71). — 3) *Frühwirt-Felner*, 88 Aufl. 1895, Mῦθ. 1 (Αἰσώπειος καὶ οὗτος σελ. 48). — 4) *Hirt-Bock*, I Theil, 33 Aufl. 1894. Παραμ. 1, μῦθ. 10 (Αἰσ. I σελ. 44. 53. II 16. 40. 81. 83. 84). — 5) *Haesters*, Ausg. B, II Theil, 66 ἐκδ. Mῦθ. 3. 6) *Eckelboom und Esser*, II Theil, 15 Aufl. Mῦθ. 3. — 7) *Niederrheinische*, II Theil. 2 Aufl. 1894. Mῦθ. 3 (Αἰσ. ἀρ. 117, σελ. 64) Παραμῦθ. 1. — 8) *Scharlach-Haupt*, 3 Aufl. 1894. Mῦθ. 3, Παραμ. 2. — 9) *Klauwell-Martin*, 1894. Mῦθ. 10. (Αἰσ. σελ. 61. 70). — *Flügge*, Des Kindes zweite Buch, 29 Aufl. 1893, Mῦθ. 8, (Αἰσ. ἀρ. 76. 77. 126. 127). — 11) *Wangemann*, I Theil 1893. Märchen 2, Mῦθ. 6. — 12) *Der Vorstand der Schürenstiftung*, 2 Aufl. 1893. Mῦθ. 7. — 13) *Berthelt-Jäckel*, 76 Aufl. 1893. Mῦθ. 7. — *Bummüler-Schuster*, 23. Aufl. 1893. Mῦθ. 1. — 15) *Ernst Brünnert*, 18 Aufl. 1892, Mῦθ. 2. — 16) *Krumbacher*, 20 Aufl. 1889, Mῦθ. 2. — 17) *Jutting*, 32 Aufl. 1888. Mῦθ. 6 (Αἰσ. 67. 77. 78. 79), Παραμῦθ. 2. 18) *Buscher*, 164 Aufl. 1880, II Abth. Mῦθ. 7. — 19) *Forster*, 8 Aufl. 1888. Mῦθ. 8, Παραμ. 2. (Αἰσ. σελ. 41). — 20) *Adolf Klauwell*, 24 Aufl. 1887, Zweit. Schulbuch Mῦθ. 5 (Αἰσ. σελ. 76). — 21) *Franke*, Vaterländisches Lesebuch, I Theil, 20 Aufl. Παραμῦθ. 2. Mῦθ. 14 (Αἰσ. σελ. 61. 80. 85. 46). — 22) *Schlimbach*, 27 Aufl. 1887. Παραμ. 2. Mῦθ. 11 (Αἰσώπ. σελ. 56. 60. 72. 75. — 23. *Otto Schulz-Bohm*, Ausg C. 1887, Mῦθ. 21 (Αἰσώπ. σελ. 57. 59. 66. 71. 124. 125. 126. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 143). — 24) *A. Böhme*, Ausg. A. 1887, Mῦθοι 12 (Αἰσώπειοι, ἀριθμὸς 47. 59. 60. 62. 66. 69. 72. 76. Ausg. B. I. Stufe, ἀρ. 39). — 25) *Verein praktischer Schulmänner*, I Theil, 1886). Märchen 2, Mῦθ. 3 (Αἰσ. ἀριθ. 69). — 26) *Klussmann*, 3 Aufl. 1885. Mῦθ. 7 (Αἰσ. σελ. 57, 86, 101. 107. 108). — 27) *Lübeckische Fibel*, 9 Aufl. 1882. Mῦθ. 4. — 28) *Fechner*, Ausg. A. 10 Aufl. 1879. (Mῦθ. Αἰσ. σελ. 66. 71) Erstes Lesebuch, 9 Aufl. 1879, Mῦθ. Αἰσ. σ. 57. 73. 114. — 29) *Runkwitz*, 22 Aufl. 1887, Mῦθ. 6 (Αἰσ. σελ. 63. 75, 82). — 30) *Vogel*, Des Kindes zweites Schulbuch, 6 Aufl. 1871. Mῦθ. 5 (Αἰσ. σελ. 156. 118), Παραμῦθ. 1. — 31) Καὶ τὸ ἐπ' ἐσχάτων ἐκδοθὲν ὑπὸ *Karl Theodor Schneider*, Neuvid 1896, περιέχει κεφάλαιον ἰδιαιτέρον περιλαμβάνον μύθους παραμῦθια καὶ τὰ τοιαῦτα 26 |

.. Κριταὶ εὐορκοὶ, πεπαιδευμένοι καὶ φιλαλήθεις!

Γ'. Κακοήθεια μεγίστη.— 1) Καὶ ἂν ἐν τοῖς μύθοις περιληφθῶσιν πανθ' ὅσα ψευδόμενοι ἐν τοῖς μύθοις κατέλεξαν, πάλιν οὗτοι, καὶ οἱ 40, πληροῦσιν ἐκ τῶν 244 σελίδων τοῦ χειρογράφου ἐν συνόλῳ σελίδας μόνον 55, ὃ ἐστὶ περὶ τὸ ἐν πέμπτον τοῦ βιβλιαρίου. Ἐπειδὴ δέ, ἂν ἡ ἀλήθεια ἐλέγετο, ἂν ἐλέγετο δηλ. ὅτι «τὰ πλεῖστα τῶν μυθαρίων πάνσμικρα ὄντα, καίτοι πολλὰ τὸν ἀριθμὸν, μόλις τὸ ἐν πέμπτον ἐν τούτοις τοῦ ὅλου βιβλίου πληροῦσιν», ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐκτραχιλισθῶσιν εἰς τὸ συμπέρασμα «ἡ ὑπερβολικὴ κατάχρησις μύθων ἐν ἀναγνωσματαρίῳ τῆς Γ'. τάξεως ἀποτελεῖ ἀσυγχώρητον παιδαγωγικὸν σφάλμα καὶ οὐσιωδестаτῆν ἔλλειψιν τοῦ βιβλίου», τί ἐμηχανεύθησαν! Ἀκούσατε! Ἐν τῇ λύσει αὐτῶν καταβροχθίζουσι σύμπαντα τὰ πραγματογνωστικὰ καὶ φυσιογνωστικὰ κεφάλαια μετὰ τῶν ποιημάτων αὐτῶν, ἀριθμοῦσι τὰ ὑπολειπόμενα εἰς 72, συγκαταλέγουσιν ἐν τοῖς μύθοις καὶ μὴ μύθους, ἀναβιβάζουσι τὸν ἀριθμὸν τούτων εἰς 40, καὶ λέγουσι: «Ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου 40 ὅλας παραγράφους ἐκ τῶν 72 ἀπετέλεσεν ἀποκλειστικῶς ἐκ μύθων Αἰσωπειῶν τῶν πλείστων . . ὥστε τὸ βιβλίον αὐτοῦ νὰ ὁμοιάζῃ μᾶλλον πρὸς συλλογὴν Αἰσωπειῶν μύθων ἢ πρὸς Ἀναγνωσματάριον»!!

«Οἶει τι τῶν ἄλλων διαφέρειν θηρίων
ἄνθρωπον; οὐδὲ μικρὸν ἀλλ' ἢ σχήματι
πλάγι' ἐστὶ τᾶλλα, τοῦτο δ' ὀρθὸν θηρίον» 1).

2) Λέγουσι, περὶ ἐμοῦ προκειμένου, ὅπως καταχθῶσιν εἰς τὸ συμπέρασμα: «Ἡ κατάχρησις μύθων ἀποτελεῖ ἀσυγχώρητον παιδαγωγικὸν σφάλμα καὶ οὐσιωδестаτῆν ἔλλειψιν τοῦ βιβλίου» τάδε: «χρησις ἐκλεκτῶν μύθων πρὸς διδασκαλίαν ἐπιτρέπεται, ὡς γνωστόν, μόνον ἐν τῇ κατωτάτῃ τάξει τῶν δημοτικῶν σχολείων, οὐδέποτε δὲ ἐν ταῖς ἀνωτέραις καὶ μάλιστα ἐν τῇ Γ'. καὶ Δ'.» — Οἱ αὐτοὶ δέ, προκειμένου περὶ τοῦ κ. Κουρτίδου, ὅπως καταλήξωσιν εἰς τὸ συμπέρασμα: «Προτρρεῖ τὸ ἀναγνωσματάριον τοῦτο τῶν ἄλλων . . διὸ καὶ ἐκ τῶν Ἀναγνωσματαρίων τῆς Δ'. τάξεως ἡ ἐπιτροπεία βραβεύει τοῦτο . . ἐπὶ τριετίαν», λέγουσι καὶ ὑπογράφουσι τάδε: «Τὸ Ἀναγνωσματάριον τῆς Δ'. τάξεως τοῦ κ. Κουρτίδου . . περιέχει μύθους δεκαεννέα . . τὴν αὐτὴν συντομίαν ἔχουσι καὶ αἱ ἠθικαὶ διδα-

1) Φιλήμων, ἀπόσ. 3, ἔκδ. Κοσκ, τόμ. 2, σελ. 478.

σκαλίας εισαγόμεναι μετὰ χάριτος καὶ ἐνίοτε ὑπὸ μορφὴν διηγήσεως. ἢ αὐτὴ δὲ ἀφέλεια καὶ τὸ ἄπλαστον παρατηρεῖται καὶ ἐν τοῖς μύθοις, ὅποιοι «τὰ μέλη τοῦ σώματος — τὰ δύο ἄροτρα — γεωργὸς καὶ πελαργὸς — λύκος καὶ κύων, πάντες οἱ ἔμμετροι καὶ ὁ καλὸς μῦθος τοῦ Λέσιγγ, ὁ Ζεὺς καὶ ὁ ἵππος».

Εἰς τὴν Γ'. τάξιν ἀπαγορεύονται εἰς τὴν Δ'. στεφανοῦνται!

«Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν μανικόν· ἀδύνατον δὲ τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν» 1).

Ἡ λύσσα προχωρεῖ ἐπιτεινομένη!

«Οἴμοι, κασίγνητ', ὄμμα σὸν ταράσσεται,
ταχύς δὲ μετέθου λύσσαν, ἄρτι σωφρονῶν. .
αἶαῖ,
δρομάδες ὦ πτεροφόροι ποτνιαδες θεαί. .
μελάγχρωτες Εὐμενίδες. .
καθικετεύομαι καθικετεύομαι. .
ἔασατ' (αὐτὸν) ἐκλαθέσθαι λύσσας
μανιάδος δεινᾶς» 2),

ἔξ ἧς ἀναφυσῶνται μετὰ πυκνοτάτων ἀφρῶν τὰ παμμίαρα καὶ μέχρι τοῦδε εἰς τὸν κόσμον ἀνήκουστα ταῦτα περὶ τῶν Αἰσωπειῶν μύθων:

«δ'. Πολλῶ δὲ μεῖζον καθίσταται τὸ κακόν, ἐὰν ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τὴν ποιότητα τῶν συσσωρευθέντων μύθων· διότι, ἐνῶ, προκειμένου περὶ νεαρῶν παιδῶν, μόνον μῦθοι ἐξόχου ἠθικοῦ καὶ αισθητικοῦ κάλλους ἐπιτρέπεται νὰ διδαχθῶσι ποτε ἐν δημοτικῶ σχολείῳ, ἐν οἷς δηλαδὴ μετὰ ποιητικῆς τιнос χάριτος ἀπεικονίζονται ἐξοχοὶ ἠθικαὶ σχέσεις καὶ ἐν οἷς παρίσταται πάντοτε τὸ μὲν κακόν τιμωρούμενον, τὸ δὲ ἀγαθὸν βραβεύμενον καὶ θριαμβεῦον, οἱ πλεῖστοι τῶν μύθων, οὓς ἐξελέξατο ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου (καὶ οἱ ὅποιοι βεβαίως οὐδ' ἐποιήθησαν, ἵνα διδαχθῶσιν εἰς τρυφεροὺς παῖδας), περιέχουσιν οὐ μόνον σχέσεις καὶ πράξεις καὶ σκέψεις ποταπᾶς, δι' ὧν κακῶς παραδειγματίζονται καὶ διαφθείρονται μᾶλλον ἢ παιδεύονται αἱ ψυχαὶ τῶν παιδῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν κακίαν παριστῶσι θριαμβεύουσαν. Τὸ ψεῦδος, ἡ ἀπάτη, ὁ δόλος, ἡ σκληρότης, ἡ ἐπιχαιρεκακία, ἡ κακολογία,

1) Μάρκος Ἀντωνῖνος, τῶν εἰς ἑαυτὸν 5, 17.

2) Εὐριπίδης, Ὀρέστης 253. 316. 325. ἔκδ. Dindorf.

ἡ πονηρία, πρωτοστατοῦσιν ἐν αὐτοῖς καὶ παραδειγματίζουσιν ὀλεθρίως τοὺς νεαροὺς παῖδας. Οὐδαμοῦ δ' ἐν αὐτοῖς ἠθικὸν ὕψος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον κάλλος καὶ πνεῦμα χριστιανικόν, ὅπερ ἔπρεπεν ἐν τούτοις νὰ διαπνέη ἀναγνωστικὸν βιβλίον τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Ἐὰν ὁ ἐκ δούλων καταγόμενος Αἰσωπος προετίμα νὰ λέγῃ συγκαλυμμένην τὴν ἀλήθειαν καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς, καθ' ὃν χρόνον οἱ ἄλλοι τῆς Ἑλλάδος σοφοὶ ἐδίδασκον αὐτὴν φανερά, τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα τοῦ ἐλευθέρου βασιλείου οὐδένα ἔχουσι λόγον νὰ περιβάλλωσιν αὐτὴν, διὰ τοῦ καλύμματος τῶν μύθων. Καὶ ὀρθῶς (ὡς ἀναφέρει ὁ Πλάουταρχος ἐν βίῳ Σόλωνος § 28) Ὅτε ὁ Αἰσωπος, «ὦ Σόλων, ἔφη, ταῖς βασιλευῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν».

«Μὰ Δί', εἶπεν ὁ Σόλων, ἀλλ' ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα».

Ὅρα καὶ Κοραῖ μύθων Αἰσ. συναγωγὴν σελ. δ'».

«Μανίαις τ' ἀλαλαῖς τ' ὄρινόμενοι
ῥιψαύχενι σὺν κλόνῳ» 1).

Δεκάδες μιαιρωτάτων βλασφημιῶν κατὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς εὐθυκρισίας σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου εἰς τὰ λυσσαλέα ταῦτα σκιρτήματα ψυχῆς ὑπὸ ἀμετρίας παθῶν ἐξεστηκυίας τῶν λογισμῶν! Δεκάδες! — Ὁ Αἰσωπος κατήγετο ἐκ δούλων — ὁ Αἰσωπος ταπεινὸς καὶ δουλόφρων — ὁ Αἰσωπος κόλαξ τῶν τυράννων — ὁ Αἰσωπος ἐξ ἀγεννείας καὶ ἀνανδρίας ἔλεγε συγκαλυμμένην τὴν ἀλήθειαν — ὁ Αἰσωπος συνηντήθη μετὰ τοῦ Σόλωνος — οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι ἐξελίσσουν σχέσεις καὶ πράξεις καὶ σκέψεις ποταπὰς — οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι παριστάνουσι θριαμβεύουσαν τὴν κακίαν — οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι παραδειγματίζουσιν ὀλεθρίως τοὺς νέους παῖδας — τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα τοῦ ἐλευθέρου κράτους δέονται ἀληθείας εὐπαρρησιάστου καὶ οὐχὶ τῶν ἀνδραποδωδῶν τούτων τῶν Αἰσωπειῶν μύθων ἀληθειῶν κτλ. κτλ. Ὑβρεις πάντα καὶ βλασφημίαι μιαιρόγλωσσοι ἀνθρώπων ὑπὸ οἴστρου λυσσώδους οἴστρηλατουμένων! Καὶ ἦσαν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ τέσσαρες μεγαλόσχημοι καθηγηταὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων! Καὶ ἤκουον τὰς ἀνιέρους βλασφημίας ταύτας τέσσαρες ἄνθρωποι ἀποζῶντες ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, τέσσαρες ἄνθρωποι μισθούμενοι ὑπὸ τοῦ Κράτους πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ δὲν εὐρέθη εἰς νὰ ἀρπάσῃ τὸν βδελυρὸν

1) Πίνδαρος, ἀπόσπ. 208, ἐκδ. Bergk, σελ. 450.

χάρτην, τὸν ἀνεχθέντα νὰ γραφῶσιν ἐπ' αὐτοῦ αἱ τοιαῦται μιαιφάνειαι καὶ νὰ ρίψῃ αὐτὸν εἰς τὸ πῦρ! Καὶ δὲν εὐρέθη εἰς νὰ ἐκκόψῃ τοὺς ὀδόντας καὶ νὰ ἐκσπάσῃ τὴν γλῶσσαν τοῦ λυσσαλέου τούτου κυνός, τοιαῦτα κατὰ τοῦ δαιμονίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, τοιαῦτα κατὰ τῆς ἐπιστήμης, τοιαῦτα κατὰ τῆς ἱστορίας τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἀνθρωπικοῦ πολιτισμοῦ καθυλακτοῦντος!

Ὅταν τὸ πρῶτον ἐν χειρογράφῳ παρεδόθησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς ἐκπαιδεύσεως αἱ πάμπολλαι καὶ ἀνήκουστοι αὐταὶ βλασφημίαι διετέλουν ἐν αὐτῷ τμηματάρχῃ, διευθύνων τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Κράτους. Ὑπερπεντηκοντούτης γενόμενος οὐδέποτε — καθόσον ἐνθυμοῦμαι — μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχον αἰσθανθῆ τόσον ἐξεγηγεργμένον τὸ ἠθικόν μου συναίσθημα, ὅσον κατὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν τοῦ ἐγγράφου τούτου.

Μοὶ ἐφάνη ὅτι βούβαλοι ἄρτι ἀναδύσαντες ἐκ τοῦ βορβόρου, ἐν ᾧ τὴν δίαιταν ἐποιοῦντο, ὑπὸ οἰστρώδους λύσσης καταληφθέντες ἐνέπεσον εἰς αἶθουσαν ἐπιχαρίτως καὶ κομψῶς διὰ ποικίλων λεπτουργημάτων διακεκοσμημένην! Μοὶ ἐφάνη ὅτι συρφετὸς οἰνοβαρῶν ἀχθοφόρων καὶ λεμβούχων καὶ καρραγωγέων καὶ κρεωπωλῶν καὶ ὀδοκαθαριστῶν εἰσορμήσας εἰς τὴν αἶθουσαν τῆς παραδόσεως τῶν μαθημάτων τῶν τρυφερῶν καὶ ἀβρῶν θυγατέρων ἡμῶν ἠσχημόνει ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ἐκορυβαντία, ἐκορδάκιζεν! Μοὶ ἐφάνη ὅτι ἤκουον ἀπὸ τοῦ ἐρασμίου στόματος τῆς Σαπφουῆς ὕστερον ἀπὸ ὑπερδισχίλια καὶ πεντακόσια ἔτη καὶ πάλιν τοὺς πλήρεις ἀγανακτήσεως εὐγενεῖς λόγους αὐτῆς:

Οἶαν τὰν ὑάκινθον ἐν οὔρεσι ποίμενες ἄνδρες
πόσσι καταστείβοισι, χάμαι δ' ἐπιπορφύρει ἄνθος» 1).

Δάκνοντες καὶ δακνόμενοι ὡς ἔχιδναι διάγομεν τὸν ἄθλιον ἡμῶν βίον ἐνταῦθα καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον τῆς παρ' ἡμῖν πονηροκρατίας, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι τοῦ Κράτους ἐὰν δημοσιευθῶσι τοιαῦται βλασφημίαι κατὰ τῆς ἐπιστήμης, πιθανὸν νὰ ἀναγνωσθῶσιν καὶ ὑπὸ τινος ξένου, καὶ τότε τί ἰδέα θὰ σχηματισθῇ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν παρ' ἡμῖν γραμμάτων καὶ τί ἰδέα θὰ σχηματισθῇ περὶ τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς σεμνότητος τῆς ἐπισήμου Ἐφημερίδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος

1) Σαπφώ, ἀπόσπ. 94, ἔκδ. Bergk τόμ. 3, σελ. 121.

πληρουμένης ὑπὸ τοιούτων καὶ τοσούτων ἀνιέρων βλασφημιῶν, ὧν καὶ μία μόνον θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ μεταβάλη εἰς ῥάκος ῥυπαρώτατον καὶ εἰδεχθέστατον καὶ τὸν ἀπλούστατον χάρτην; Εἶπον καὶ πάραυτα ἔσπευσα νὰ καταστήσω γνωστὸν τὸ ἐπικρεμάμενον εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῶν παρ' ἡμῖν γραμμάτων ὄνειδος πέμψας δύο ἀναφοράς, μίαν πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ τότε Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ ἑτέραν πρὸς τὸν τότε κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας. Ἐν ταύταις ἐξώρριζον αὐτοὺς νὰ καταστήσωσι μίαν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν λογιωτέρων τῶν παρ' ἡμῖν, ἐκ τῶν κ.κ. Κουμανούδη, Κόντου, Πανταζίδου, Γεωργίου Χατζιδάκη, Ν. Πολίτου καὶ εἴ τινας ἄλλου τοιούτου, ὅπως ἀναγνώσωσι τὴν πρὸς δημοσίευσιν προκειμένην ἔκθεσιν ταύτην, καὶ ἂν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐπέιθοντο τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ὅτι τὰ ἐν αὐτῇ δὲν ἦσαν μαινομένων καὶ λυσσώντων ἀνθρώπων ἄφροί, τότε νὰ ἐδίδετο πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, πρότερον δὲ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ. Ἄλλὰ δυστυχῶς δὲν εἰσηκούσθη. Καὶ νῦν παριστάμεθα ἐνώπιον πραγμάτων δυναμένων καὶ εἰς τῶν ἀναισθητοτάτων καὶ τῶν ἀφιλοτιμοτάτων τὰς παρειὰς νὰ ἐξεγείρωσι τὸ ἐρύθημα.

« Ὁ Αἰσωπος κατήγετο ἐκ δούλων, ἔζη εἰς τὰς αὐλὰς τῶν τυράννων, ἦτο ἀνδράποδον αὐτῶν, συνηντήθη μετὰ τοῦ Σόλωνος, διαφωνήσας πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν πρὸς τοὺς τυράννους συμπεριφορὰν συζητήσιν αὐτῶν»! Τίς; Ὁ Αἰσωπος, ὅστις οὐδέποτε ὑπῆρξεν, ὅστις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἀπλοῦν τι συμβολικὸν ὄνομα, ἀπεικονίζον ἐν ἐνὶ συγκεκριμένῳ τύπῳ τὸ δημιουργικὸν Ἑλληνικὸν πνεῦμα τὸ παραγαγὸν τοὺς μύθους, τοὺς κοινῶς Αἰσωπείους καλουμένους, ἀντικατοπτρίζον τὸν ιδιόρρυθμον χαρακτῆρα τοῦ θαυμασίου τούτου προϊόντος τοῦ δαιμονίου πνεύματος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ!

Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι « παραδειγματίζουν κακῶς καὶ διαφθείρουσι μᾶλλον ἢ παιδεύουσι τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν. Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι παριστῶσι τὴν κακίαν θριαμβεύουσαν. Ἐν τοῖς Αἰσωπείοις μύθοις τὸ ψεῦδος, ἡ ἀπάτη, ὁ δόλος, ἡ σκληρότης, ἡ ἐπιχαιρεκακία, ἡ κακολογία, ἡ πονηρία, πρωτοστατοῦσι καὶ παραδειγματίζουν ὀλεθρίως τοὺς νεαροὺς παῖδας». Τίνες; Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι! Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι, οἱ παιδευτικώτατοι πάντων τῶν διανοητικῶν προϊόντων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι, ἡ γενναία καὶ ἀπλαστος αὕτη ἔκφρασις τοῦ ἠθικωτάτου καὶ θρησκευτικωτάτου Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

τος. Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι, οἵτινες μετὰ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Πλάτωνος ἀποτελοῦσι τὴν δόξαν τοῦ ἀνθρωπίνου ἥθους καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι, οἵτινες ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν εἰς τὸν κόσμον ἐμφανίσεως δι' ὅλων τῶν αἰώνων, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακοπῆς, συνεπικουροῦσιν εἰς τὰς εὐγενεῖς προθέσεις τῶν ἐξοχωτάτων ποιητῶν, εἰς τοὺς ἐξανθρωπιστικούς σκοποὺς τῶν μεγαλονουστάτων φιλοσόφων, εἰς τοὺς παιδευτικούς σκοποὺς τῶν εὐγενεστάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀναφανέντων ἔθνων, τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ῥωμαίων, τῶν Βυζαντινῶν, τῶν Γερμανῶν, τῶν Γάλλων, τῶν Ἀγγλων, τῶν Ἑλβετῶν καὶ σύμπαντος τοῦ τε κατὰ τοὺς παλαιούς καὶ κατὰ τοὺς μέσους καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους πεπολιτισμένου κόσμου. Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι, εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ὁποίων ἡσχολήθησαν ἄνδρες τιμήσαντες τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὁ Σωκράτης, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Λούθηρος, ὁ Λέσιγγ, ὁ Ηεσταλότση 1).

Ἄλλὰ, λέγουσιν, ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμβροντησίας καὶ ἐκ δαιμονοβλαβείας ἐξέλεξα ἐκ τῶν Αἰσωπειῶν τούτων μύθων, «οἱ ὅποιοι βεβαίως οὐδ' ἐποιήθησαν ἵνα διδαχθῶσιν εἰς τρυφεροὺς παῖδας», ὄχι ἐκείνους «ἐν οἷς παρίσταται τὸ μὲν κακὸν τιμωρούμενον, τὸ δὲ ἀγαθὸν βραβευόμενον καὶ θριαμβεῦον», ἀλλ' ἀκριβῶς ἐκείνους — τοὺς πλείστους τοῦλάχιστον — ἐν οἷς περιέχονται «οὐ μόνον σχέσεις καὶ πράξεις καὶ σκέψεις ποταπαί. . . ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν κακίαν παριστῶσι θριαμβεύουσαν».

ὦ τῆς ἀμαθείας μου καὶ τῆς ἐμβροντησίας μου καὶ τῆς δαιμονοβλαβείας μου!

Ἄλλὰ, παρακαλῶ, τίνες τῶν Αἰσωπειῶν μύθων παριστῶσι τὴν ἀρετὴν θριαμβεύουσαν, ἣν δὲν παριστῶσιν ἢ ὑπ' ἐμοῦ τοῦ δαιμονοβλαβοῦς ἐκ συμφύτου φιλαπεχθημοσύνης πρὸς τοὺς σπουδάζοντας τρυφεροὺς ἑλληνόπαιδας ἐξεπίτηδες ἐκλεχθέντες; Διὰ τί δὲν ἀναφέρεται

1) Ἡ βλασφημία αὕτη μοὶ ἐφάνη τόσο μεγάλη, τὸ ὄνειδος τὸ ἐθνικὸν τόσο βαρὺ, ὥστε ἐνόμισα ὡς ἐπιβεβλημένον μοι καθῆκον, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων, νὰ ἀποπειραθῶ νὰ ἀναλύσω τὰ κατὰ τοὺς Αἰσωπειῶν μύθους, οὐχὶ ὅπως διανοίξω τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἐκ γενετῆς τυφλῶν Ἑλλήνων τούτων κριτῶν, ἀλλ' ὅπως ἐξιλεώσω — κατὰ τὸ ἐμοὶ δυνατόν — τὸ βαναύσως περιυβρισθὲν δαιμόνιον Ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἐλπίζων καὶ ἐκ μέσης ψυχῆς εὐχόμενος ἄλλοι νεώτεροι ἐμοῦ καὶ ἐπιτηδειότεροι ὁμοεθνεῖς μου νὰ συμπληρώσωσι τὸ σεμνὸν καὶ ἅγιον τοῦτο ἔργον. Ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τῆς παρούσης μου πραγματείας εὔρηνται καταγεγραμμένα τὰ ὀλίγα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω ἐκ τοῦ δαιμονίου τούτου ἔργου τοῦ πνεύματος τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἐκ τῶν κοινῶς καλουμένων Αἰσωπειῶν μύθων.

εἰς κἄν τοιοῦτος, ἂν ὄχι πρὸς διδασκαλίαν ἡμῶν τῶν ἀμαθῶν, ἀλλὰ πρὸς ἐξήγησιν τῶν βαθέων διανοημάτων τῶν κριτῶν τῶν πολυμαθῶν; Ἐν τῇ πολυμαθείᾳ αὐτῶν πῶς διέφυγεν αὐτοῖς τὸ τοῦ Θεῶνος: «Ὁ διορθῶν ὑποδεικνύτω παρὰ τί γέγονε τὸ ἀμάρτημα, καὶ πῶς ἐνδέχεται βέλτιον ποιῆσαι» καὶ τὸ τοῦ Δημοσθένους: «Τοῦτο γάρ ἐστὶν ὁ συκοφάντης, αἰτιάσασθαι μὲν πάντα, ἐξελέγξαι δὲ μηδέν;» 1).

Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι εἶνε ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους οἱ αὐτοί! Προτρεπτικοὶ πάντες πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ, ἀποτρεπτικοὶ πάντες ἀπὸ τῶν κακῶν καὶ αἰσχρῶν, διδακτικοὶ πάντες πάντων τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον παρεμπιπτόντων συμπτωμάτων, σύμβουλοι πάντες σοφώτατοι τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰς ποικίλας καὶ ἀντιξόους περιστάσεις τοῦ βίου αὐτῶν, ὁδηγοὶ πάντες ἄριστοι κατὰ τὰς σκοτεινάς καὶ πολυελίκτους τρίβους τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου τῶν ἐφημέρων ἡμῶν βροτῶν. Μόνον ὁ νοῦς ὁ ἀνθρώπινος εἶνε μεταβλητός, μεταπίπτων ἀπὸ τῆς ἐχεφροσύνης εἰς τὴν παραφροσύνην καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν μανίαν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν λύσσαν καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν τελείαν εὐήθειαν καὶ ἀποβλάκωσιν. Καὶ μόνον κατὰ ταύτας τὰς μεταβολὰς καὶ τὰς διαταράξεις τοῦ νοῦ συµμεταβάλλονται καὶ συνδιαταράσσονται τὰ ἐν αὐτῷ ἰνδαλλόμενα ἀματάστατα ἄλλως ἐν τῇ φύσει καὶ ἀμετάθετα καὶ ἀμετάβλητα καὶ ἀμετακίνητα καὶ ἀπαρασάλευτα παραμένοντα ἀντικείμενα. Ἄπορον πῶς ἐν τῇ τερατώδει πολυμαθείᾳ τῶν ἡμετέρων κριτῶν διεξέφυγον αὐτοὺς τὰ τοῦ Πλάτωνος χαρακτηριστικώτατα τῆς πνευματικῆς αὐτῶν καταστάσεως ταῦτα: «τῶν νῦν οἱ πολλοὶ τῶν σοφῶν, ὑπὸ τοῦ πυκνὰ περιστρέφεσθαι ζητοῦντες, ὅπη ἔχει τὰ ὄντα, αἰεὶ ἰλιγγιῶσι, κἄπειτα αὐτοῖς φαίνεται περιφέρεισθαι τὰ πράγματα καὶ πάντως φέρεσθαι. αἰτιῶνται δὴ οὐ τὸ ἔνδον τὸ παρὰ σφίσι πάθος αἴτιον εἶναι ταύτης τῆς δόξης, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πράγματα οὕτω πεφυκέναι, οὐδὲν αὐτῶν μόνιμον εἶναι οὐδὲ βέβαιον, ἀλλὰ ρεῖν καὶ φέρεσθαι καὶ μεστὰ εἶναι πάσης φορᾶς καὶ γενέσεως αἰεὶ» 2). Ἄπορον πῶς ἐξέπεσον ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν τὰ τοῦ Πλουτάρχου: «Εἴ γε τοῦ μὲν Πενθέως ἀκούοντες ἐν τῇ τραγωδίᾳ λέγοντος «ὡς δύο μὲν ἡλίους ὄρα, διττὰς δὲ Θήβας»

1) Θεῶν, Προγυμνάσματα, Walz, τόμ. 1, σελ. 171. Spengel, τόμ. 2, σελ. 72, Δημοσθένους, Πρὸς Εὐβουλίδην, 34, σελ. 1309.

2) Πλάτων, Κρατύλος 411 Β.

οὐχ ὄρᾱν αὐτὸν ἀλλὰ παρορᾱν λέγομεν, ἐκτρεπόμενον καὶ παρακινοῡντα τοῖς λογισμοῖς » 1).

Μόνον διὰ λόγους ψυχολογικούς καὶ μεθοδικούς δὲν εἶνε εὐάρμοστοι πάντες οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν τῶν παιδῶν, οὐδέποτε δὲ διὰ λόγους ἠθικούς, διὰ λόγους ἠθοποιούς, ἀνθρωποποιούς, ἀνθρωπιστικούς. Οὐδέποτε! Ἐὰν δὲ δὲν εἶχεν οὕτως, πρὸ πολλοῦ τὸ ἀνθρώπινον γένος θὰ ἔθετεν αὐτοὺς εἰς ἀχρηστίαν καὶ δὲν θὰ ἤξιου αὐτοὺς τόσης ὑψηλῆς καὶ παγκοίνου τιμῆς. Ἡ παγκόσμιος τιμὴ καὶ λατρεία αὐτῶν εἶνε ἀσφαλέστατον τεκμήριον ὅτι οἱ μὲν Αἰσώπειοι μῦθοι εἶνε τιμαλφέστατον τῆς ἀνθρωπότητος κειμήλιον 2), οἱ δὲ ὅπως δὴποτε ἀτιμάζοντες αὐτοὺς σφόδρα παρακεκινημένοι τοῖς λογισμοῖς.

Ἐκ λόγων μεθοδικῶν καὶ ψυχολογικῶν καὶ παιδευτικῶν διὰ παιδάρια ἄγοντα ἡλικίαν 6-10 ἐτῶν, ὅπως εἶνε τὰ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως φοιτῶντα, ὑπὲρ ὧν καὶ τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία γράφονται, οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς ἀρίστους, εἰς καλοὺς καὶ εἰς ἀκαταλλήλους. Ἄριστοι διὰ παιδάς τῆς ἡλικίας ταύτης εἶνε ἐξήκοντα καὶ ὀκτῶ (ἀριθ. 68) 3), καλοὶ πεντήκοντα καὶ τέσσαρες (ἀριθ. 54) 4),

1) Πλούταρχος, Περὶ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν πρὸς τοὺς Στωϊκοὺς 1083 E. — Εὐριπίδης, Βάκχαι 918, ἐκδ. Dindorf.

2) Ἄριστοτέλης, Πολιτικά 1264 α, 1: Δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο αὐτὸ ἀγνοεῖν, ὅτι χρὴ προσέχειν τῷ πολλῷ χρόνῳ καὶ τοῖς πολλοῖς ἔθνεσιν, ἐν οἷς οὐκ ἂν ἔλαθεν, εἰ ταῦτα καλῶς εἶχεν.

3) Αἰσώπειοι μῦθοι, πληροῦντες πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς Μεθοδικῆς, ἄριστοι διὰ παιδάρια ἡλικίας 6-10 ἐτῶν εἶνε μόνον οἱ φερόμενοι ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Halm (Αἰσωπειῶν μύθων συναγωγή, Lipsiae 1875) 68 ἐν ὄλῳ ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ἀριθμούς: 5. 6. 8. 16. 18. 21. 35. 39. 44. 45. 48. 59. 61. 74. 75. 92. 100. 103. 110. 111. 120. 127. 134. 145. 177. 180. 194. 196. 200. 201. 204. 218. 225. 231. 233. 239. 243. 246. 255. 256. 271. 280. 285. 291. 293. 296. 298. 299. 300. 308. 322. 324. 333. 334. 343. 344. 345. 353. 356. 357. 362. 363. 401. 407. 416. 419. 420. 422.

4) Αἰσώπειοι μῦθοι, τηροῦντες πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Μεθοδικῆς, ὄχι ἄριστοι ἀλλὰ μόνον καλοὶ διὰ παιδάρια 6-10 ἐτῶν εἶνε οἱ φερόμενοι ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Halm 54 ἐν ὄλῳ ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ἀριθμούς: 15. 30. 31. 41. 51. 64. 65. 65 6. 70. 81. 82. 84. 95. 98. 153. 160. 161. 170. 171. 178. 181. 183. 184. 186. 191 6. 198. 203. 205. 206. 207. 208. 209. 223. 240. 249. 253. 254. 270. 287. 288. 310. 311. 318. 320. 331. 337. 338. 347. 365. 376. 388. 397. 398. 409.